

שיחת הרב אביגדר הלוי נבנצל שליט"א לפרשת אמור תשס"ד לשאוף ולצפות למתן תורה

ספירת העומר - צפיה למתן תורה

התורה מְצוּה בפרשתנו: "וספרתם לכם ממחרת השבת מיום הביאכם את עֶמֶר התנופה, שבע שבתות תְּמִימֹת תִּהְיֶינָה" (ויקרא כג, טו). "וספרתם" (בלשון רבים) פירושו שכל אחד ואחד חייב לספור (מנחות סה, ב; שו"ע או"ח סי' תפ"ט ס"א). לא כמו ספירת שנות היובל, שם מְצוּה התורה בלשון יחיד "ו ס פ ר ת לך שבע שְׁפָתַת שנים" (ויקרא כה, ח), ולכן רק על בית דין הגדול מוטל החיוב לספור. אלא - "וספרתם לכם", כל אחד ואחד צריך לספור שבע שבתות עד שבועות.

מדוע מְצוּה התורה על כל אחד ואחד לספור? למה לא יהיה די בספירת בית דין בלבד גם כן? ומדוע צריך בכל ל לספור? וכי איננו יודעים שאם פסח היה ביום שלישי יחול שבועות בעוד שבעה שבועות ביום רביעי?!

אולי מותר לומר, שהטעם שהתורה מְצוּה על כל אחד ואחד לספור את הימים שבין פסח לשבועות, הוא כדי שְׁנֵאָה את צפייתנו לקבלת התורה. כשאדם מצפה מאד לדבר מסויים, הוא סופר כמה זמן עוד נותר לו עד שיגיע אליו: עוד עשרים יום... עוד עשרה ימים... וכן הלאה. אמנם אם כך היינו צריכים להתחיל מארבעים ותשעה ימים ולרדת עד אחד: עוד ארבעים ותשעה יום, עוד ארבעים ושמונה יום וכו', אלא שאנו סופרים כפי שספרו בני ישראל כשיצאו ממצרים. ישראל לא ידעו אז מתי בדיוק יקבלו את התורה, ולכן ספרו כך: "כבר עבר יום אחד מיציאת מצרים ועוד לא קבלנו את התורה", "כבר עברו שני ימים מיציאת מצרים ועוד לא קבלנו את התורה", וכן הלאה. ולכן ציזתה התורה גם עלינו לספור כך בכל שנה, כדי שנשאף מחדש לקבל את התורה, ונתן בטוי לשאיפה זו על ידי ספירת הימים עד למתן תורה.

מתן תורה - חוזר ומתחדש בכל שנה ושנה

כאמור, הספירה שאנו סופרים מבטאת את צפייתנו לקבלת התורה בשבועות. ואולם קשה: הרי כבר קבלנו את התורה לפני שלשת אלפים שנה בהר סיני, ואם כן לקראת מה אנו סופרים שוב? אלא שיש לדעת, שהמאורעות שאנו חוגגים בכל שנה, אינם מאורעות שהיו פעם בעבר ואנו עושים להם זכר. המאורעות שאנו חוגגים הם מאורעות המתחדשים בכל פעם מחדש! כשאנו חוגגים למשל בפסח את יציאת מצרים, אין פירושו של דבר שאנו חוגגים מאורע שהיה בעבר לפני שלשת אלפים שנה, אלא בכל שנה מתחדשת יציאת מצרים בחג המצות. מי שזוכה, עולה בכל שנה במדרגת השחרור שלו מטומאת מצרים. וכך בכל שנה מתחדש גם מתן תורה בחג השבועות.

ראיה לדבר: הגמרא אומרת שאין להקזיז דם בערב חג השבועות. למה? כי כשישראל עמדו לקבל תורה, יצא רוח (שָׁד) ששמו טיבוח, ואם ישראל לא היו מקבלים את התורה, היה טיבוח את כל ישראל ח"ו. ועל כן אין להקזיז דם בערב שבועות, כי שעת סכנה היא (שבת קט, ב). וקשה: מה נוגע לי היום, בשנת ה'תשס"ד, שד שהיה לפני שלוש אלפים שנה? הרי ב"ה קבלנו את התורה, וכבר שלשת אלפים שנה אנו מקיימים אותה, ואם כן איזו סכנה יש כאן? אלא מוכח מכאן, ששד זה מתעורר בכל שנה מחדש! בכל שנה בערב חג השבועות אנו נמצאים מבחינה מסוימת במצב של קו דם מתן תורה, ושכביכול ישנו ספק אם נסכים למחרת לקבל את התורה. ועל כן בכל שנה ושנה ישנה סכנה מצד אותו שד, ולכן אסור להקזיז דם בערב חג השבועות גם בזמן הזה (ומשום ערב שבועות גזרו חז"ל שלא להקזיז אף בשאר ערבי ימים טובים - שבת שם. ועי' שו"ע או"ח סי' תס"ח סי' ובמשנ"ב שם). [וייש לציין, שהגם שבזמננו הקזת דם לרפואה אינה מצויה, אבל גם היום ישנה השלכה להלכה זו לענין תרומת דם: מי שרוצה לתרום דם לבנק הדם לא יעשה זאת בערב שבועות, אלא אם כן מדובר במצב הגובל בפיקוח נפש, שנוצר צורך דחוף לתרומת דם, שאז נראה שאפשר להקל בזה].

ולא רק במעגל השנתי כך, אלא גם במעגל השבועי. בכל שבוע חוזרת על עצמה מלאכת הבריאה, ובכל שבת מסתיימת מלאכת הבריאה מחדש. איננו רואים זאת בעינינו. אנו רואים מְדֵי שבוע את אותם הבתים ואת אותם האנשים שאנו מכירים מן השבוע שעבר, ובכל זאת, במובן רוחני הבריאה מתחדשת בכל שבוע מחדש. ראיה לדבר: אנשי מעמד היו מתענים במקדש בכל ימות השבוע חוץ מיום א' ומיום ו' (תענית כז, ב). ביום ו' לא התענו מפני כבוד השבת, וביום א' לא התענו (לפי אחד הטעמים בגמרא) מפני שהוא יום שלישי ליצירה (האדם נברא ביום שישי), שבו עבר האדם ניתוח קשה שבו הפרידו ממנו את חוה, ועל כן הוא חלש ביום זה (כמו אנשי שכס שהיו חלשים ביום השלישי למילתם - בראשית לד, כה). הרי שלמרות שמאז שבועות עברו למעלה מחמשת אלפים שנה, בכל זאת החולשה של יום ראשון מתחדשת בכל שבוע. הרי שגם במעגל השבועי הארועים של ששת ימי בראשית מתחדשים בכל שבוע מחדש, ואינם רק זכר למה שקרה בעבר.

קבלת התורה מעולה יותר כשמצפים לה

בכל שנה אנו מקבלים מחדש את התורה, מעמיקים יותר את קבלת התורה שלנו, ומחזקים אותה בתוכנו, ועל כן צותה התורה על כל אחד ואחד מאתנו לספור את ספירת העומר, כדי לבטא את צפייתנו לקראת קבלת תורה המחודשת, לאחר "יציאת מצרים" המחודשת שְׁחִוֵינוּ בפסח.

אלא שיש לשאול: לשם מה חשובה הצפייה למתן תורה? הרי שבועות וקבלת התורה המחודשת שבו יגיעו גם אם לא נצפה להם, ואם כן לשם מה נחוצה הספירה?

התשובה היא, שישנו הבדל גדול בין קבלת תורה שמצפים לה ומתכוננים אליה, לבין קבלת תורה ש"נופלת" עלינו מן השמים מעצמה, ללא צפייה וללא הכנה. כך נראה מן הגמרא (מנחות ז, א), שמספרת על אבימי שהלך אל רב חסדא ללמוד ממנו מסכת מנחות. שואלת הגמרא: וכי אבימי למד אצל רב חסדא? הרי אבימי היה ב' ב' ו' של רב חסדא! אומרת הגמרא, שאבימי היה חולה, וְשָׁכַח בזמן חוליו את מס' מנחות, על כן בקש מרב חסדא תלמידו לשנן לו את המסכת. שואלת הגמ': מדוע אם כן הטריח אבימי את עצמו ללכת אל רב חסדא? הרי היה יכול להזמין את רב חסדא תלמידו לבוא אליו, ורב חסדא ודאי היה מכבד את רבו וכו'. אומרת הגמ': אכן רב חסדא היה בא אל אבימי אם היה מזמין אותו. אבל אבימי חש שיעצליח יותר בלימודו אם ילך הוא אל רב חסדא תלמידו, ולא להפך. "סבר מסתייעא מלתא טפיה" (שם). אם הוא מתאמץ, אם הוא מכניע את עצמו לפני רב חסדא ומכתת את רגליו ללמוד תורה, ודאי יזכה להצליח יותר בלימוד מאשר אם יזמין את רב חסדא לבוא אליו. הרי שהכנת הנפש לקבלת תורה גורמת לכך שמצליחים לקבל ולקלוט יותר ממה שניתן לקלוט ללא הכנה מתאימה.

מקרה דומה מספרת הגמרא גם על רב חסדא עצמו. במס' בב"ק (כ, א-ב) מסופר, שרב חסדא הסתפק מה הדין ב"זה נהנה וזה לא חסר", אם חייב לשלם או לא. אמר לו רמי בר חמא, שיש ראייה לדין זה מן המשנה. שאל אותו רב חסדא: איזו משנה? אמר לו: "לכי תשמש ליי" - אגלה לך רק אם תשמש אותי שימוש אחד! כרך רב חסדא לרמי בר חמא את סודרו, ורק אז אמר לו רמי בר חמא את הראיה מהמשנה. וקשה: הרי רב חסדא היה רבו של רמי בר חמא, וכהן היה (עי' ברכות מד, א), ואולי גם חותנו היה (בברכות שם מבואר שהיה חותנו. אך יתכן שעדיין לא היה חותנו כשארע המעשה הנ"ל), מכמה סיבות היה אפוא על רמי בר חמא לכבד את רב חסדא, ולא לדרוש ממנו לשמש אותו. כיצד אם כן דרש מרב חסדא לשמש אותו, ולשם מה עשה זאת? וכי לא היה מסוגל לכרוך את סודרו בעצמו? ואמנם בארו בזה, שרמי בר חמא תאר לעצמו שרב חסדא לא יקבל ממנו את הראיה שעמד לומר לו. נראה שלא שימש את רמי בר חמא, אכן חולק שם בב"ק על ראייתו, וטוען שהראיה איננה ראייה. לולא היה רב חסדא משמש את רמי בר חמא, אולי היה גם הוא טוען כן. ועל כן לטובתו של רב חסדא, דרש ממנו רמי בר חמא לשמש אותו במשהו, כדי שיכפיף דעתו אליו, ויהיה מסוגל לקבל את דבריו. הרי לנו שוב, שהכנה מתאימה לקבלת דברי תורה מסייעת לקבלתם, כל שכן שלקבלת התורה כולה יש צורך בהכנה וצפייה מתאימים.

הגמרא אומרת: "כל המתאבל על ירושלים זוכה ורואה בשמחתה, ושאינו מתאבל על ירושלים - אינו רואה בשמחתה" (תענית ל, ב). והסביר בזה הרב קוק זצ"ל, שאין הכוונה שבתורת שכר ועונש יקרה כך, מידה כנגד מידה, אלא בדרך הטבע יהיה כך. כי אדם שלוקח דבר מסויים ללב, שמח כשהוא בא על תיקונו, ואדם אחר שאינו לוקח את אותו דבר ללב, לא אכפת לו גם כשבא על תיקונו. למשל: יש אנשים שיוצאים מהכלים אם "ביתר ירושלים" מנצחת. אני, ברוך ה', יכול לחיות טוב גם אם "ביתר ירושלים" מפסידה, ועל כן גם כשהיא מנצחת אינני מתפעל מזה יותר מדי... (אמנם יש אנשים שאם "ביתר ירושלים" מנצחת זו ראייה אצלם ש"יש אלקים", אבל אני ב"ה מאמין שיש אלקים גם אם "ביתר ירושלים" מפסידה, ועל כן אינני זקוק לנצחון שלהם, וגם אין לי מה לשמוח עליו... אני ישן טוב גם בלי לדעת את תוצאות המשחק...). מי שלוקח דבר ללב ואכפת לו ממנו מאד, שמח כשהוא בא על תיקונו. צריך אם כן להראות שאכפת לנו מתורה, שאכפת לנו מקבלת התורה, שאנו רוצים כבר לקבל את התורה, ואז נצליח בעזרת ה' להשיג יותר ביום מתן התורה.

להעריך את התורה

חלק מן ההכנה למתן התורה, הוא לדעת להעריך את המתנה שאנו עומדים לקבל. לדעת שהתורה איננה סתם "עוד" חכמה, כמו שאר החכמות, אלא היא "נובלות חכמה של מעלה" (ב"ר מד, יז), ניצוץ מהחכמה האלוקית. הקב"ה רצה שנקבל שמץ של תפיסה במחשבה האלוקית, בשכל האלוקי, ולשם כך הוריד לנו את התורה. כל אחד מאיתנו לומד את התורה לפום דרגא דיליה. ילד בכיתה א' לומד תורה, ור' עקיבא איגר למד תורה, ומשה רבנו עם כל גדלותו למד תורה, ועכשיו בגן עדן הוא כבר לומד שלשת אלפים שנה תורה, ועדיין לא הגיע לשלמות, כי רק "אלקים הבין דרכה" (איוב כח, כג). חוץ ממנו, אין מי שמסוגל לתפוס אותה בשלמותה. אבל כל אחד לפי דרגתו יכול לקבל שמץ מהחכמה האלוקית, זו המתנה הגדולה שה' נתן לנו.

עוד יש לדעת, שהתורה איננה רק מעל כל החכמות, אלא גם כוללת את כל החכמות. חז"ל אמרו: "כל העוסק בתורה לשמה זוכה לדברים הרבה" (אבות פ"ו מ"א). מה פירוש "זוכה לדברים הרבה"? כמדומני שהפירוש הוא, שמתוך התורה יכול להבין גם דברים שלא למד. ידוע, למשל, שהחזון אי"ש היה אומר לחולים באיזה אופן יש לעשות להם ניתוח מסויים, גם ניתוחים מסובכים מאד, ואם לצום ביוה"כ או לא לצום ביוה"כ, לפעמים גם בניגוד להוראות הרופאים. מנין ידע לייעץ בזה? הרי מעולם לא למד רפואה באוניברסיטה? אלא שמתוך "התורה לשמה" שלמד הגיע לידיעות מופלגות גם בחכמת הרפואה, ידיעות שאפילו הרופאים לא ידעו אותם. מפני שכל העוסק בתורה לשמה זוכה לדברים הרבה, גם לדברים שלא למד. מדוע? כיון שהקב"ה "אסתכל באורייתא וברא עלמא" (וזהו שמו קסא, ב), התורה היא התוכנית ששמשה כביכול את הקב"ה בכריאת העולם, ולכן העוסק בתורה לשמה, התורה "מגדלתו ומרוממתו על כל המעשים" (אבות שם), הוא עליון על הכל, כל העולם פרוס לפניו כמפה, והכל גלוי לפניו. גם מו"ר הגרש"ז אויערבאך זצ"ל היה אומר דעות בענייני רפואה, אבל על החזון אי"ש יש הרבה מעשים שידועים. התורה כוללת גם את כל החכמות, גם את החכמות בענייני העולם הזה.

אבל התורה אינה רק חכמה מיוחדת. היא גם חיי עולם! "וחיי עולם נטע בתוכנו" - כפי שאומרים בברכת התורה (לעולה לתורה). אמנם גם גוי חי, למרות שלא קבל תורה, אבל כמה זמן הוא חי? אם הוא איננו מחסידי אומות העולם, הוא חי פחות או

יותר שבעים שנה, ובזה גמר. ואילו יהודי חי חיי עולם! ובמה הוא זוכה לזה? בדברים פשוטים וקטנים! אפילו בנעילת נעלים וברחיצת הידים בבוקר... גם גוי נועל נעלים ורוחץ את ידיו בבוקר, אבל אין לו מצוה בזה. אין שום נפקא מינה אם ינעל כך או אחרת. לעומת זאת יהודי יכול לקיים מצוות ולזכות לחיי עולם בנעילת הנעלים וברחיצת הידים, אם עושה אותם כפי הסדר המבואר בשולחן ערוך (או"ח סי' ב' וסי' ד'), וכן בפעולות פשוטות אחרות.

בלימוד תורה מקבלים שכר על כל מילה ומילה. ה"חפץ חיים" עושה חשבון, שאפשר לקיים כמאתים מצוות עשה בכל דקה של לימוד תורה. נעשה חשבון: כמה כסף שווה מאתיים מצוות עשה? אדם קונה אתרוג. אתרוג עם שאר ארבעת המינים עולים לא מעט. כמה עשרות שקלים. לפעמים גם יותר. מה יש לו מהאתרוג? מצנת עשה אחת מדאורייתא (ביום הראשון) וחמש מצוות מדרבנן (בימי חול המועד ללא שבת). אחר כך גונזים אותו או משתמשים בו לְבִשְׁמֵים. הוא שילם כך וכך שקלים בשביל מצנת עשה אחת, וכאן מאתיים מצוות בדקה! כמה שקלים היינו צריכים לשלם בשביל מאתיים מצוות? מצה שמורה עולה הרבה כסף. כמה זמן אוכלים מצה שמורה? לילה אחד חובה, שבעה ימים רשות. ובשביל זה משלמים כסף רב. כמה היינו צריכים אם כך לשלם עבור מאתיים מצוות בדקה? הון תועפות היינו צריכים לשלם! והנה ברור שהקב"ה משלם לנו לא פחות ממה שאנו היינו משלמים עבור המצוות. הרי שהשכר עבור לימוד התורה עולה להון רב! ודאי שאסור לחשב את שכר לימוד תורה בשקלים או בדולרים, מפני שהוא הרבה מעבר לזה, אבל אילו היה השכר על זה בשקלים ובדולרים, כבר אז היה זה שכר עצום.

התורה היא גם תיקון הנפש שלנו. גם ספירת העומר עצמה היא תיקון מסויים, אבל אחרי שבעה שבועות של תיקון הנפש שלנו בספירת העומר, עדין התורה צריכה לתקן את הנפש שלנו, לעשות אותה בית קיבול לחסד ה'. אם יכניסו אדם לעוה"ב, עוה"ב כולו אור ה', כולו חסד ה', אבל נפש שאינה מתוקנת לא תהיה מסוגלת לקבל שם דבר. כמו חבית גדולה תחת זרם של יין, אם אין לחבית תחתית, לא יעזור כל זרם היין. אם אין בית קיבול, כל היין ילך לאיבוד. כך גם לגבי חיי עולם הבא. אם רוצים לקבל אור ה' בעוה"ז או בעוה"ב, יש צורך בבית קיבול מתאים. התורה יוצרת את בית הקיבול הזה, מעדנת את נפש האדם ומכשירה אותה לקלוט את אור ה'.

כפי שהזכרנו, "כל הלומד תורה לשמה זוכה לדברים הרבה". בין הדברים המפורטים שם בברייתא מופיע גם: "משמח את הבריות". זהו חלק גדול ממה שהתורה רוצה מן האדם, שיהיה משמח את הבריות, וששאיפתו תהיה לשמח את הבריות (עי' סוף אגרת הגר"א). עם מי צריך להתחיל בענין זה? - עם אשתו. לפני כל אדם אחר, אדם צריך לדאוג לשמח את אשתו. לא כמו שמספרים על אדם אחד, שבכל פעם שהיה רואה אשה עם משא כבד היה משתדל לעזור לה. יום אחד ראה אשה כזו מרחוק, התקרב אליה לעזור לה - והנה היא אשתו! אמר לעצמו: "אה, אם כך אז לא צריך לעזור"... קודם כל את אשתו צריך לשמח, ורק אח"כ גם בני אדם אחרים. הרי אין קץ לטובה שאדם צריך להכיר לאשתו. הרי כל אדם שאין לו אשה שרוי בלא שמחה, בלא ברכה, בלא טובה, ובלא עוד כמה דברים שמוזכרים בגמרא (יבמות סב, ב). היו מקומות שנהגו שכהן שאינו נשוי אינו עולה לדוכן, מפני שהוא שרוי בלא שמחה, ונשיאת כפים צריכה להיות בשמחה (עי' ברמ"א או"ח סי' קכ"ח סע' מ"ד). ויש שנהגו שאדם שאינו נשוי אינו משתתף בהושענות בהקפת הבימה, כי ההקפות הם משום שמחה (עי' רמ"א או"ח סי' תר"ס ס"ב), וכל השרוי בלא אשה שרוי בלא שמחה. אין קץ אם כן לטובה שיש לאדם מאשתו, ועל כן קודם לכל - חייב לשמח אותה. אבל לא רק את האשה. הרי כל אחד ואחד מאיתנו זקוק לכל האחרים, מתן תורה לא היה ליחידים, רק לשישים רבוא יחד, "ויעץ כל ה' עם קול אחד ויאמרו: כל הדברים אשר דבר ה' נעשה" (שמות כד, ג. ועי' רש"י בפסוק א' שם, שפרשה זו קודם מתן תורה נאמרה, אע"פ שנכתבה אחריו). לא נותנים תורה ליחיד, רק לשישים רבוא יחד. ואם כן הכל חייבים להכיר טובה לכולם, וממילא - צריך להיות "משמח את הבריות" כולם.

ברוחניות - אין להסתפק במועט!

עוד הכנה חשובה לקראת קבלת התורה - להחדיר ללב את קדושת התורה. להבין שהיא הדבר הקדוש ביותר שיש לנו, שכל התורה שבכתב ושבועל פה כולה מפי הקב"ה, אין אות מיותרת בתורה, ואין תג מיותר בתורה. ר' עקיבא היה דורש על כל קוץ וקוץ שבתורה תילין תילין של הלכות (מנחות כט, ב). לפעמים אנו מפרשים ואומרים שפסוק מסויים הנראה מיותר נכתב אגב ענין אחר וכיו"ב, אבל יש לדעת שזהו תירוץ רק על דרך הנגלה, בעוד שבפנימיות - אין דבר שנכתב סתם כך. גם בתורה שבע"פ, וכל שכן בתורה שבכתב, לכל אות ואות ולכל קוץ וקוץ ישנה משמעות. הירושלמי אומר: "כי לא דבר רק הוא מכם" (דברים לב, מז) - מה פירוש "מכם"? אומר הירושלמי: "כי לא דבר ריק הוא, ואם ריק הוא - מכם הוא! ולמה? מפני שאין אתם יגיעין בתורה" (יר' פאה פ"א ה"א). אם נדמה לך שיש בתורה דבר "ריק", מיותר וחסר משמעות ח"ו, הרי זה מפני שאתה ריק, מפני שלא עמלת מספיק בתורה. ר' עקיבא שעמל בתורה, מצא בכל קוץ וקוץ שבה תילין תילין של הלכות. אין שום דבר "ריק" בתורה ח"ו. עוד תנאי לזכות לקבלת התורה - לשאוף לתורה בגדלו. לא להסתפק במועט. בגשמיות מידה טובה היא להסתפק במועט, לא לבקש בקשות מופרזות, רק בצמצום (ברכות נ, א). אבל בענינים רוחניים - להפך. "הרחב פיך ואמלאהו" (תהלים פא, יא). אפשר וצריך לבקש בשפע, ולא להסתפק במועט (ברכות שם).

דוגמא לזה - חנה. חנה באה לשילה ומבקשת מה' שיתן לה בן. אם ה' יתן לה בן, זה כבר יפה מאד. אבל היא אינה מסתפקת בכך. היא מבקשת: "ונתתה לאמתך זרע אנשים" (שמו"א א, יא). מה פירוש "זרע אנשים"? - זרע ששקול כשני אנשים (ברכות לא, ב). לא מספיק לה בן רגיל. הבן צריך להיות שקול כשני אנשים. אלו שני אנשים? - שני צדיקים, כמובן. אבל לא סתם שני צדיקים. כמו יהושע וכלב, למשל, לא מספיק לה. כמו אלו שני צדיקים היא רוצה שהוא יהיה? כמו משה ואהרן! (עי' ש"ס) לא פחות! מה יהיה אם הבן שיוולד יהיה "רק" כמו יהושע וכלב, או "רק" כמו אלעזר ואיתמר? זה מעט?! כמובן שלא! אבל אם אפשר יותר מכך, צריך לבקש על יותר. צריך לבקש כמו משה ואהרן.

ואכן, חנה זוכה שבקשתה תתמלא: "משה ואהרן בכהניו, ושמואל בְּקִרְאֵי שְׁמוֹ" (תהלים צט, ו) - שמואל שקול כמשה ואהרן. כמובן, לא לגמרי ח'ו, "לא קם נביא עוד בישראל כמשה" (דברים לד, י; ועי' בעיקר השביעי מ"ג עיקרי האמונה), אבל מבחינה מסוימת שמואל שקול כנגד משה ואהרן, כפי שרואים בפסוק. אם היתה חנה מסתפקת במועט, היתה מבקשת כשני צדיקים פשוטים, או כשני יהודים פשוטים. אבל היא אינה מסתפקת כשני אנשים פשוטים וגם לא כ"סתם" שני צדיקים, אלא כשני הצדיקים הגדולים ביותר, שאין בעולם דוגמתם, ועל כן, בצרוף תפלתה, שנאמרה ודאי מעומקא דליבא, היא אכן זוכה לזה. הרי שברוחניות צריך לבקש ביד רחבה, "הרחב פיך ואמלאהו".

חז"ל אמרו, שאדם צריך לומר: "מתי יגיעו מעשי למעשי אבותי, אברהם יצחק ויעקב" (תדא"ר פכ"ה). איך אפשר לבקש בקשה כזו? וכי למעשי התנאים כבר הגעתי? ולמעשי האמוראים כבר הגעתי? או אל מעשי הגר"א? או לכל הפחות אל מעשי החפץ חיים? לא הגעתי לכל המדרגות הללו. וא"כ, לכאורה צריך היה לבקש "מתי יגיעו מעשי למעשי החפץ חיים". רק אח"כ, לכשנגיע לזה (אם נגיע), נבקש מתי יגיעו מעשי למעשי הגר"א, וכך הלאה. אך חז"ל מלמדים אותנו שלא זו הדרך. חז"ל מלמדים אותנו שכבר מן ההתחלה יש לשאוף לגדלות המירבית - "מתי יגיעו מעשי למעשי אבותי, אברהם יצחק ויעקב". אם אדם ישאף להיות כאברהם יצחק ויעקב, אולי יהיה כמו החפץ חיים. אבל אם לא ישאף להיות כאברהם יצחק ויעקב, אזי גם כמו החפץ חיים לא יהיה. אם שואפים לגדלות, יש סיכוי לקבל גדלות. אבל אם לא שואפים לגדלות, לא מקבלים כלום.

[ובאמת, השאיפה של "מתי יגיעו מעשי למעשי אבותי, אברהם יצחק ויעקב", גם היא לא השאיפה הגדולה ביותר. חז"ל אומרים: "זה א-לי ואנוהו" (שמות טו, ב) - הוי דומה לו ("ואנוהו" - נוטריקון: אני והוא), מה הוא חנון ורחום, אף אתה הֵינָה חנון ורחום (שבת קלג, ב). לא מספיק א"כ לשאוף להיות כמו אברהם יצחק ויעקב. יש לשאוף להיות כמו הקב"ה! בפועל ודאי שלא שייך להגיע לזה, אבל שאיפה להיות עד כמה שאפשר קרוב לזה - צריך שתהיה].

ועל כן, כששואפים לקבל את התורה, יש לשאוף לקבל את התורה על מנת לדעת את כולה! בשר ודם לא יכול אמנם להשיג את התורה בשלמותה, אבל לפי היכולת יש לשאוף לקבל תורה בגדלות מוחין, לא בקטנות מוחין. כמובן, אין הקב"ה בא בטרוניה עם בריותיו, לא יבואו אלי בטענות על שלא קימתי מצוות שאינן שייכות אלי, למשל מצוות שנוהגות רק במלך או בכהן, וכך על מדרגות שאינן שייך אליהן לא יבואו אלי בטענות, למשל: למה לא למדתי כמו הגר"א. אין לי את המח של הגר"א ואין לי את השכל של הגר"א, שבהיותו בן עשר שנים בלבד למד את מסכת זבחים (גמרא!) ואת מסכת מנחות בלילה אחד, וגם הבין היטב מה שלמד (כעדות בניו המובאת בספר 'הגאון החסיד מוילנא' עמ' יא-יב). אבל על מה שאדם כן יכול לעשות, על זה אומרת התורה: "כי קרוב אליך הדבר מאד, בפיך ובלבבך לַעֲשׂוֹתוֹ" (דברים ל, יא-יד), ועל זה יבואו בתביעה אל האדם, למה לא התאמץ לעשות.

פסח שני - מתוך שאיפה לשלמות בתורה

דוגמא לשאיפה לשלמות בתורה אפשר לקבל מפסח שני (שחל השבוע). התורה מספרת: "ויהי אנשים אשר היו טמאים לנפש אדם ולא יכלו לעשות הפסח... ויקרבו לפני משה... ויאמרו... למה נגרע לבלתי הקרב את קרבן ה' בַּמִּצְוָה בתוך בני ישראל" (במדבר ט, ו-ז). מי היו אותם טמאי מת, וכיצד נטמאו? נחלקו בזה חז"ל (סוכה כה, א-ב). יש אומרים שנושאי ארונו של יוסף היו [אמנם משה הוא זה שהעלה את ארונו של יוסף ממצרים (שמות יג, יט), אבל כנראה לא לקח אותו במו ידיו, אלא נתן לאנשים אחרים לשאת אותו], יש אומרים שמישאל ואלצפן היו, שנטמאו מנשיאת גופותיהם של נדב ואביהוא אל מחוץ למחנה (ויקרא י, ד-ה), ויש אומרים שסתם יהודים היו, שנטמאו במת מצוה. על כל פנים, לכל הדעות, אין מדובר באנשים שנטמאו סתם כך, אלא באנשים שנטמאו מחמת התעסקות במצוה כלשהיא - נשיאת ארונו של יוסף, הוצאת גופותיהם של נדב ואביהוא מן המשכן, או טפול במת מצוה. מה מקום יש א"כ לטענתם "למה נגרע"? הרי במקום קרבן פסח זכו למצוות אחרות שאחרים לא זכו להן!

התשובה היא, שאמנם מצוות אחרות יש להם, אבל סוף סוף מצות פסח חסרה להם. ולכן למרות שזכו למצוות אחרות, הצטערו על שאינם יכולים לקיים גם את מצות קרבן הפסח. כי כפי שאמרנו, ברוחניות אין להסתפק במועט, אלא לשאוף לכמה שיותר. מובא בחז"ל (זוהר ח"ג קפו, א), שר' יצחק ור' יהודה התארחו פעם בביתו של חכם אחד. אמרה אשתו של אותו חכם לבנה הקטן (שהיה בעל מדרגה גבוהה מאד, כפי שנראה): גש לשני חכמים אלו וקבל מהם ברכה! התחיל הילד להתקרב אליהם, ונרתע לאחוריו. אמר לאמו: אמא, איני רוצה להתקרב אליהם! מריח אני עליהם שלא קראו קריאת שמע היום! שמעו ר' יצחק ור' יהודה את דבריו ואמרו: אמת! אכן לא קראנו קריאת שמע היום. אבל זהו מפני שהיינו עסוקים במצות הכנסת כלה, והעוסק במצוה פטור מן המצוה! הרי, שלמרות שהעוסק במצוה פטור מן המצוה, אבל בכל זאת המצוה השניה - חסרה לו. בצדק א"כ אמרו הטמאים למשה רבנו: "למה נגרע". נכון, ארונו של יוסף זה חשוב, קבורת נדב ואביהוא זה חשוב, מת מצוה זה חשוב, אבל איננו רוצים שיריחו עלינו שלא הקרבנו קרבן פסח.

אמנם אם אותם טמאים לא היו באים אל משה ומבקשים לאפשר להם להקריב את הפסח, גם אז היתה ניתנת מצות פסח שני. אבל הם זכו שהמצוה תִּמְנָן על ידם (עי' סוכה כה, א-ב), בזכות השאיפה הגדולה שהיתה להם למצות הקרבת הפסח, ובזכות ההבנה שלהם שכל מצוה ומצוה מן התורה היא חיי עולם.